

Sygn. akt VIII U 869/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 sierpnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
na posiedzeniu niejawnym w składzie:

Przewodniczący: sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek	

po rozpoznaniu w dniu 18 sierpnia 2021 r. w Gliwicach

sprawy G. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania G. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 13 maja 2021 r. **nr** (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2021 rok w ilości 3 (trzy) tony w asortymencie orzech II.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek

Sygn. VIII U 869/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 maja 2021r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej G. P. prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2021, przysługującego emerytom i rencistom, podając w uzasadnieniu, że nie przedłożyła dokumentu potwierdzającego jej uprawnienie do ekwiwalentu i określającego jego wysokość.

Od tej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez przyznanie prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2021 rok.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona jest wdową po M. K..

Mąż ubezpieczonej był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...)

w B. od 24 lutego 1976 roku do 5 stycznia 1994. Od 15 lutego organ rentowy przyznał mu prawo do renty inwalidzkiej trzeciej grupy inwalidów w związku z chorobą zawodową.

Jako pracownik był uprawniony do otrzymania 8 ton węgla. Ubezpieczonej przyznano prawo do renty rodzinnej od 1 lutego 1999 roku tj. od miesiąca złożenia wniosku. Decyzją z dnia 22 lutego 2013 roku ZUS przyznał jej prawo do renty rodzinnej na stałe.

Ubezpieczona złożyła do ZUS wniosek o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego

z tytułu prawa do deputatu węglowego 2021 rok w dniu 18 stycznia 2021 r. Ubezpieczona podała, że w latach 2002 – 2007 nie pobierał ekwiwalentu ani bezpłatnego węgla w naturze.

PBSz w B. było objęte Układem Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991 roku i figuruje w załączniku nr 1 do UZP dla PZG w pkt 26 – w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7 z 21 listopada 1995 roku.

Z informacji nadesłanej przez PIP Okręgowy Inspektorat Pracy w K. wynika, że w dniu 30 września 1996 roku do rejestru układów wpisany został układ zbiorowy pracy dla Przedsiębiorstwa (...) S.A. W B. z dnia 1 lutego 1996 r. Następnie 16 czerwca 2003 roku został wpisany do rejestru kolejny układ zbiorowy pracy dla (...) S.A. W B. zawarty w dniu 17 kwietnia 2003 roku. Układy te nie regulowały kwestii uprawnień emerytów do deputatu węglowego. Ponadto do Państwowej Inspekcji Pracy nie wpłynęła informacja, że PBSz w B. zawarło porozumienie o odstąpieniu, o którym mowa w art 9 ust 3 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U. Nr 113, poz.547).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego.

Powyższe dowody nie budziły żadnych wątpliwości i Sąd przyznał im walor wiarygodności i mocy dowodowej, a w konsekwencji przyjął za podstawę do ustalenia stanu faktycznego.

Sąd zważył, co następuje:

Podstawę prawną żądania G. P. stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U. Nr 147, poz. 1031). Ustawa ta jest kontynuacją rozwiązań prawnych zapoczątkowanych przez art 55 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), i przyjętych w kolejnych aktach restrukturyzacyjnych tj. w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 / Dz. U. z 2003r, nr 210, poz. 2037/ i ustawie z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015 / Dz U z 2007r, nr 192, poz. 1379/ co do uprawnień emerytów i rencistów do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu węgla deputatowego. Regulacje ustawy z 6 lipca 2007 roku stanowią dopełnienie powyższych rozwiązań w kierunku wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 12 grudnia 2005 roku, sygn. akt SK 20/04 (OTK-A 2005/11/183), gdzie stwierdzono, że art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), w brzmieniu nadanym przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Prawo energetyczne, o partiach politycznych, o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, Prawo telekomunikacyjne, o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), o spółdzielniach mieszkaniowych, o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,

o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006, o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych oraz o utracie mocy ustawy o kasach oszczędnościowo-budowlanych

i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe (Dz. U. Nr 154, poz. 1802), obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2002 r.

o zmianie ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 238, poz. 2020), w części obejmującej zwrot: "z kopalń całkowicie likwidowanych", jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis art 1 ustawy z 6 lipca 2007 roku

o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych dotyczy podjęcia przez ZUS, zainicjowanej w chwili wejścia w życie art 55 ustawy dostosowawczej z 26 listopada 1998 roku tj w dniu 14 stycznia 1999 roku, a zaniechanej z dniem 31 grudnia 2001 roku, formy wypłaty ekwiwalentu pieniężnego.

Zgodnie z przepisami ustawy z 6 lipca 2007 roku ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługuje osobie uprawnionej czyli zgodnie z art. 2 –

emerytom i rencistom mającym ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu.

Zgodnie z art. 7 :

1. Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej.

2. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

1)imię i nazwisko osoby uprawnionej;

2)numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;

3)adres zamieszkania osoby uprawnionej;

4)numer świadczenia osoby uprawnionej;

5)nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy należy przyznać rację ubezpieczonej. Zapis ustawy wskazując, że: osobami uprawnionymi do przedmiotowego ekwiwalentu są emeryci i renciści mający ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu; wskazuje wprost, że warunek nabycia uprawnień emerytalnych bądź rentowych przed dniem 1 stycznia 2007r. dotyczy jedynie byłych

pracowników przedsiębiorstw robót górniczych, nie dotyczy zaś w żadnej mierze wdów i sierot, które nabyły prawo do renty rodzinnej po tych emerytach bądź rencistach.

Sąd w składzie orzekającym w tej sprawie w pełni podziela stanowisko odwołującej. Jej mąż przeszedł na rentę przed wymaganą przez ustawę datą 1 stycznia 2007r.

Bezspornym w sprawie jest, że M. K. był pracownikiem zakładu robót górniczych tj. (...) B. i na rentę przeszedł przed dniem 1 stycznia 2007. G. P. jest wdową po M. K. mającą ustalone prawo do renty rodzinnej po nim na stałe.

M. K. przeszedł na rentę w czasie, kiedy obowiązywał Układ Zbiorowy Pracy dla PZG z dnia 21 grudnia 1991 r.

W czasie zatrudnienia i po przejściu na rentę otrzymywał węgiel deputatowy na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku . Uprawnienia do węgla deputatowego dla emerytów i rencistów przewidywał art 22 wspomnianego wyżej układu.

Zatem mąż ubezpieczonej był uprawnionym do otrzymania bezpłatnego węgla na podstawie UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku .

Postanowienia UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku przestały wiązać z dniem 23 listopada 2002r w związku z wypowiedzeniem go i utratą mocy obowiązującej przez art 241⁽⁷⁾ par 4 kp z uwagi na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 18 listopada 2002 roku sygn. akt K 37/01. Z uwagi jednak na fakt, że przepisy ustawy z 6 lipca 2007 roku są kontynuacją przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań dotyczących wypłaty emerytom i rencistom ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez ZUS - o czym była mowa wyżej - istotne jest, że w dacie 14 stycznia 1999 roku mąż ubezpieczonej był rencistą pobierającym na podstawie UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku bezpłatny węgiel.

Zdaniem sądu, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy są postanowienia ustawy z dnia 29 września 1994 o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U z 1994 r. nr 113 poz. 547). Ustawa ta w art. 9 uregulowała zasady obowiązywania układów zbiorowych pracy zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy. Przepis art. 9 ust. 3 powołanej ustawy z dnia 29 września 1994 r. stanowił, że do upływu terminu przewidzianego w art. 9 ust. 1 strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy mogły zawrzeć porozumienie

o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu

o przystąpieniu do układu , zawartych przed dniem 1 stycznia 1987 roku , do zakładowego układu zbiorowego pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień i świadczeń.

Protokołem dodatkowym nr 7 z 21 listopada 1995 roku do UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku zmieniono treść art 22 UZP dla PZG.

Protokół ten w par 3 ust 1 postanowił: art 22 ust 2 UZP dla PZG otrzymuje brzmienie :

„ 2. uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze – z zastrzeżeniem art 44¹ - przysługują zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze:

1) 2,5 tony rocznie , których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla Przemysłu Węglowego z 1 lutego 1980 i którzy korzystali z nich 25 listopada 1995 roku,

2) 3 tony rocznie , których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku.”

W nowym brzmieniu art 22 UZP dla PZG odwoływał się do art 44⁽¹⁾Przepis art. 44⁽¹⁾ stanowił, że od dnia 26 listopada 1995 roku postanowienia art 22 Układu nie dotyczą jednostek , które do dnia 25 listopada 1995 roku w

swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły, na podstawie art 9 ust 3 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw od stosowania świadczeń, o których mowa w art. 22 ust. 2 pkt 1 w wymiarze i na zasadach określonych w Układzie Zbiorowym Pracy dla Przemysłu Węglowego z dnia 1 lutego 1980 roku. W ocenie Sądu przepis art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku koresponduje z art. 22 i 44 1 UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7. Z przepisów tych wynika, że strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy zawarły porozumienie o włączeniu uprawnień w zakresie węgla deputatowego określonych w układzie z 1 lutego 1980 roku, ale równocześnie zastrzegły, że postanowień o deputacie węglowym dla emerytów i rencistów, którzy przeszli na te świadczenia w czasie obowiązywania UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku, nie stosuje się w jednostkach, które w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku od świadczeń w zakresie węgla deputatowego dla emerytów i rencistów na zasadach określonych w UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku.

Według Sądu powołane wyżej przepisy nie dawały uprawnienia do odstąpienia od postanowień Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów (...)

z 21 grudnia 1991 roku. Takie stanowisko zajął SN w uzasadnieniu wyroku z 12 września 2000 roku, sygn. akt. I PKN 437/00, (OSNP 2002/7/162). W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy dokonał analizy przepisu art 9 ust 3 ustawy z 29 września 1994 roku. Odmienna interpretacja przepisu art 22 w zw. z 44⁽¹⁾ UZP dla PZG w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7, niż interpretacja która została przedstawiona wyżej naruszałaby zasadę, że przepisy układu ponadzakładowego nie mogą być mniej korzystne niż przepisy ustawy – wynikającą z art. 9 par 2 kp.

W związku z powyższym i mając na uwadze, że mąż ubezpieczonej był uprawniony do węgla deputatowego na podstawie UZP dla PZG z 21 grudnia 1991 roku nie zachodziła potrzeba badania, czy PBSz w B. odstąpiło od wydawania węgla emerytom i rencistom w trybie określonym przez powyższe przepisy. Nawet gdyby pracodawca odstąpił od wydawania węgla deputatowego osobom w sytuacji faktycznej i prawnej analogicznej do sytuacji odwołującego się odstąpienie to nie byłoby skuteczne. Jak wynika z informacji PIP takiego odstąpienia nie zarejestrowano, a wymagał tego art 9 ust 3 ustawy z 29 września 1994 roku.

Bez znaczenia pozostaje także treść Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla PBSz w B.. Miał Sąd na uwadze, że uprawnienie ubezpieczonej wywodzi się

z ponadzakładowego układu zbiorowego. Zgodnie z art. 241²⁶ kp postanowienia układu zakładowego nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż postanowienia obejmującego ich układ ponadzakładowego. W razie powstania tego rodzaju sytuacji zastosowanie ma norma aktu wyższego rzędu. Zgodnie z art 239 par 1 i 2 kp układ zbiorowy pracy zawiera się dla wszystkich pracowników zatrudnionych u pracodawcy z możliwością objęcia nim także emerytów i rencistów. Skoro układem zostali objęci emeryci i renciści to także do nich należy stosować przepis art. 241²⁶ kp. W praktyce oznacza to, że nawet gdyby układ zakładowy nie przewidywał węgla deputatowego dla emerytów i rencistów to i tak byłby on im należny na podstawie układu ponadzakładowego.

Roszczenie ubezpieczonej nie zostało zaspokojone. Nie otrzymała ona deputatu węglowego w naturze ani w ekwiwalencie pieniężnym od byłego pracodawcy, ani od ZUS, a tylko takie formy mogą zostać uznane za zaspokojenie roszczenia. Nie jest zaspokojeniem roszczenia wliczenie równowartości deputatu węglowego do podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Ubezpieczona złożyła wniosek o wypłatę ekwiwalentu za rok 2021 w terminie i spełniał on wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007 roku.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z 6 lipca 2007 roku Sąd przyznał ubezpieczonej prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla 2021 rok.

Wyrok wydano na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek